

İNSANIN TABİATI

Prof. Dr. Ziya Yurttaş
Atatürk Üniversitesi Ziraat Fakültesi
Tarım Ekonomisi Bölümü Öğretim Üyesi

A. GİRİŞ

İnsanın tabiatı, insanın doğuştan gelen özellikleridir. Bu özellikler tarihin eski devirlerinden beri düşüncelere ve tartışmalara konu olmuştur. Bu arada insanın doğuştan iyi veya kötü olduğu konusunda da çeşitli görüşler ileri sürülmüş ve bu görüşler çeşitli yönlerde insanlığın tarihini etkileyen kararların kaynağı ve dayanağı olmuştur.

Bu konuda başlıca üç görüş ileri sürülmektedir.¹ Bazıları insanın tabiatının aslında kötü olduğunu, birtakım kurum ve kuralların bu kötülüğü sınırlamak için gerekli olduğunu ileri sürmektedir. Diğer taraftan bazıları insanların tabiatının aslında iyi olduğunu, birtakım çevre koşullarının insanları kötülöklere yönelttiğini, bu koşulların düzeltilmesi ile insanların davranışlarının da iyi yönde olacağını ileri sürmektedir. Bazıları ise bu iki karşıt görüşlerin bir sentezini savunarak insanların doğuştan hem iyi hem de kötü eğilimleri birlikte taşıdıklarını savunmakta, ancak bu konuya tatmin edici bir açıklama getirememektedirler.

Ünlü Fransız yazar Andre Gide (1869-1951) "gerçeğin rengi gridir" demiştir. Yani, gerçek tam siyah veya tam beyaz gibi ekstrem uçlarda değil, ortalarda bir yerdedir. İnsanın tabiatı konusundaki gözlemler de bu yargıyı doğrulamaktadır. İnsanlar iyidir veya kötüdür demek gerçeği yansıtmamaktadır. Gözlemler insanların doğuştan hem iyi hem de kötü eğilimleri birlikte taşıdıklarını göstermektedir. Ancak, bu konunun daha net bir biçimde açıklanmasına ihtiyaç vardır. Bu bildirinin amacı söz konusu ihtiyacı karşılamaya yöneliktir.

İyilik ve kötülük bakımından insanın tabiatı konusu istatistiksel bir yaklaşımla ele alınarak gerçeğin sembolü olan grinin içindeki siyah ve beyaz karışımının ölçüsü ve dinamiği ortaya konulabilir ve bu konudaki tartışmalar bir adım daha ileriye götürülebilir.

B. BAZI ÖZELLİKLERİN İSTATİSTİĞİ VE BİR TEORİ

İnsanların ölçülebilen birçok fiziksel ve zihinsel özellikleri doğuştan gelen farklılıklar göstermektedir. Genel bir gözlem bile bu yargıyı doğrulamak için yeterlidir. Bu gözlem şudur: Aynı çevrede yaşayan insanlar bu çevreden değişik şekilde etkilenmekte ve aynı çevresel faktörlere karşı değişik tepkiler göstermektedirler. Eğer doğuştan gelen farklılıklar olmasaydı, aynı çevrede yaşayan insanlar bu çevreden aynı şekilde etkilenecekti. Bu durumda, örneğin, aynı ailedeki tüm çocukların zeka düzeyleri ve davranış biçimleri aynı olacaktı.

¹ Gerhard E. Lenski, Power and Privilege, A theory of Social Stratification, McGraw-Hill Book Co., New-York, 1966. P.23.

İstatistiksel olarak, insanların boy ve kilo gibi doğrudan ölçülebilen fiziksel özellikleri ile zeka düzeyi gibi dolaylı ölçülebilen zihinsel özellikleri, çan eğrisi olarak ifade edilen, "normal" bir dağılım gösterirler. Normal bir dağılımda tek yönde ortalamadan 0-1 arası standart sapma gösteren elemanlar ana kitlenin yaklaşık % 34 ünü, 1-2 arası standart sapma gösterenler ana kitlenin % 14 ünü, 2 veya daha fazla standart sapma gösterenler ise ana kitlenin % 2 sini oluştururlar.

Normal bir dağılımda elemanlar bazı durumlarda buldukları standart sapma aralığına göre sınıflandırılırlar. Böyle bir sınıflandırmada ortalamadan en çok 1 standart sapma gösteren elemanlar "normal" kabul edilirler. Örneğin, Tarımsal Yayım konusunda yenilikleri benimseyenler bu şekilde sınıflandırılmaktadır.² Buna göre insanların % 2 si yenilikçiler, % 14 ü erken benimseyenler, % 68 i normal zamanda benimseyenler, % 14 ü geç benimseyenler, % 2 si ise benimsemeyenler olarak sınıflandırılırlar. Yine bu şekildeki bir sınıflandırmaya göre insanların % 2 si çok kısa, % 14 ü kısa, %68 i, normal, % 14 ü uzun, % 2 si ise çok uzun olarak nitelendirilebilir. Diğer taraftan zihinsel bir özellik olan zeka düzeyi bakımından insanların % 2 si çok az zeki, % 14 ü az zeki, % 68 i normal, % 14 ü zeki, % 2 si ise çok zeki (süper) olarak nitelendirilebilir.

Bu gözlemlere dayanan bir extrapolasyon yapılarak insanın tabiatı ile ilgili şu teori ortaya atılabilir:

İnsanların doğuştan gelen birçok fiziksel ve zihinsel özelliklerinin yanında, yine doğuştan gelen ruhsal özellikleri de "normal" bir dağılım gösterir. Buna göre, insanların %2 si çok kötü, %14 ü kötü, %68 i normal, %14 ü iyi, %2 si ise çok iyi eğilimli olarak doğarlar.

Bu dağılımlar şekil-1 de olduğu gibi gösterilebilir.

² Lincoln D. Kelsey, Cannon C. Hearne, Cooperative Extension Work, Cornell University Press, Ithaca, New-York, 1967, s. 268.

Şekil 1- İnsanların bazı kalıtsal özelliklerinin dağılımı

Kalıtsal özellikler	Çok kısa Çok yavaş Çok kötü	Kısa Yavaş Kötü	NORMAL	NORMAL	Uzun Zeki İyi	Çok uzun Çok Zeki Çok iyi
Özellik derecelerine göre insanların % oranı	% 2	% 14	% 34	% 34	% 14	% 2
	Özellik Dereceleri					
Standart sapma “z” değeri -2	-1	0	1	2	...
İyi eğilimler oranı (%)2	16	50	84	98	...
Kötü eğilimler oranı (%) 98	84	50	16	2	...

C. İYİLİK NEDİR?

Bu noktada "iyilik nedir?" sorusunun cevaplandırılması gerekmektedir. İyilik, tarihte değişik otoriteler tarafından değişik şekillerde ifade edilen "altın kural" esas alınarak tanımlanabilir.

Altın kural tarihte aşağıdaki şekillerde ifade edilmiştir:

"Başkalarının sana yapmasını istemediğin şeyleri sen de başkalarına yapma³" (Confucianism: Analekt, 15,23).

"Başkalarının karını kendi karın say, başkalarının zararını kendi zararın say⁴" (Taoism: Ta, Shang).

"Sana hoş gelmeyen şeyleri başkalarına yapma⁵" (Tevrat, Talmud, Shabbat 31 a.).

"Başkalarına, onların sana davranmasını istediğin gibi davran⁶" (İncil, Matthew, 7, 12).

"İnsanlar başkaları ile olan ilişkilerinde kendilerine şu emri hatırlatmalıdırlar: Başkalarına, onların sana davranmasını istediğin şekilde davran. Kanunların özü budur. Gerisi yorumdur⁷".(Martin Luther, Werke, S. 49).

"hiç kimse kendi için arzu ettiğini kardeşi için de arzu etmedikçe iman etmiş olamaz⁸". (Hadis).

"Sen sana ne sanırsan (istersen) ayruğa da (başkasına da) onu san.

Dört kitabın manası budur , eğer var ise⁹" (Yunus Emre).

Yukarıda örnekleri verilen "altın kural" ifadelerinde de belirtildiği gibi **iyilik, insanların kendisi için istediklerini başkaları için de isteme eğilimidir. Buna göre insanlar, kendileri için istediklerini başkaları için de istedikleri ölçüde iyidirler.**

³ George Selders, The Great Quotations, Pocket Books N.Y. 1970. S.433-434.

⁴ a.ğ.e.

⁵ a.g.e.

⁶ a.g.e.

⁷ a.g.e.

⁸ Hadis.

⁹ Mehmet Açıkgöz, Yunus Emre Divanı, Mutlu Yayınları, İstanbul, s. 81.

D. EĞİLİMLER VE DAVRANIŞLAR

Eğilimler doğuştan gelen özelliklerdendir. Davranışlar ise doğuştan gelen özelliklerle birlikte çevresel faktörlerin de bir fonksiyonu olarak ortaya çıkar. Şekil-1 de çevresel faktörler göz önünde bulundurulmadan doğuştan gelen bir özellik olarak iyilik eğiliminin teorik dağılımı gösterilmektedir. Yukarıda da belirtildiği gibi, insanlar doğuştan değişik oranlarda iyilik eğilimi taşırlar.

Şekilde gösterilen "çok Kötü" grupta, örneğin, ortalamadan 2 z değeri sapma gösteren bir şahıs, kendisi için istediklerinin ancak %2 sini başkaları için de ister. Böyle bir şahıs, kendisi için 2 birimlik bir yarar sağlamak için başkalarına 98 birimlik bir zarar vermektan çekinmez. "Normal" grupta, örneğin orta noktada bulunan bir şahıs kendisi için istediklerinin % 50 sini başkaları için de ister. Böyle bir şahıs kendisi için 50 birimlik bir yarar sağlamak için başkalarına 50 birimlik zarar verebilir. Diğer taraftan "çok iyi" olarak nitelendirilen grupta örneğin, ortalamadan pozitif yönde 2 z değeri sapma gösteren bir şahıs, kendisi için 98 birimlik bir yarar sağlamak için ancak, başkalarına 2 birimlik bir zarar verebilir.

Bu açıklamalara göre insanlar, doğuştan değişik ölçülerde hem iyilik ve hem de kötülük eğilimlerini birlikte taşırlar. Yani değişik insanlar değişik ölçülerde iyidir veya kötüdür. İnsanların tümü için doğuştan iyidir veya kötüdür demek yanlış olur.

İnsan Davranışlarının gösterdiği dağılım ise çevresel faktörlerin etkisiyle herhangi bir yöne doğru "çarpık" olabilir. İyi davranışların ödüllendirildiği ve kötü davranışların cezalandırıldığı bir ortamda kötü eğilimlerin kötü bir davranış olarak ortaya çıkışı bir ölçüde engellenebilir. Bu durumda davranışların dağılımı olumlu yöne doğru bir eğim gösterir. Yani, böyle bir ortamda iyi davranışların oranı kötü davranışlara göre daha fazla olur. Olumsuz ortamda ise bu durumun tersi meydana gelir. Yasaların geçerli olmadığı, yetkilerin sınırlandırılmadığı, ve kişilerin hesap verme konumunda olmadığı durumlarda, "normal" olan ve böyle bilinen kişiler bile, korkunç insanlık suçları işleyebilirler. "Mutlak güç mutlaka yozlaştırır" özdeyişi doğruluğu sayısız kez kanıtlanmış bir ifadedir.

E. SONUÇ

1. İnsanlar doğuştan değişik oranlarda iyilik ve kötülük eğilimlerini birlikte taşırlar. Bu eğilimler istatistiksel olarak "normal" bir dağılım gösterir. İnsanların tümü için doğuştan iyidir veya kötüdür demek yanlış olur
2. Değişik otoriteler tarafından değişik şekillerde ifade edilen "altın kural" iyiliğin ölçüsü olarak kabul edilebilir. Buna göre insanlar kendileri için istediklerini başkaları için de istedikleri ölçüde iyidirler.
3. Olumlu ortam olumsuz eğilimlerin ortaya çıkışını bir ölçüde engeller. Aynı şekilde olumsuz ortam da olumlu eğilimlerin ortaya çıkışını engeller. Bu bakımdan insan davranışlarına yön verecek bazı kural ve kurumlara ihtiyaç vardır.
4. Pratikte hiçbir insan "tam iyi" değildir. Her insan belli bir oranda kötülük yapma potansiyeli taşır. Bazı şartlar insandaki bu potansiyelin ortaya çıkmasına neden olabilir. Bu bakımdan insanlara, cumhurbaşkanları ve başbakanlar da dahil olmak üzere, sınırsız yetki verilmemeli ve onlar yalnızca, kolaylıkla ikna edebilecekleri, kendi vicdanlarına karşı sorumlu bırakılmamalıdır. Bu sonuç savaşlarda işgal güçlerinin askerleri için de geçerlidir. Eğer bu askerler kontrol altında tutulmazlarsa, insanlık tarihinin yüz karası olarak nitelendirilebilen suçları kolaylıkla işleyebilirler.

KAYNAKLAR

1. Kelsey, Lincoln D., Cannon C. Hearne, (1967). Cooperative Extension Work, Cornell University Press, Ithaca, New-York.
2. Lenski, Gerhard E., (1966). Power and Privilege, A Theory of Social Stratification, McGraw-Hill Book Co., New-York.
3. Selders, George, (1970). The Great Quotations, Pocket Books, New-York.
4. Mehmet Açıkgöz, Yunus Emre Divanı, Mutlu Yayınları, İstanbul,